

Handläggare:
Emily Tjäder
Telefon: 08-508 28 741**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
2020-04-21, p. 7

Underlag för budget 2021 med inriktning 2022 och 2023 för Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Förslag till beslut

1. Godkänna underlag för budget 2021 med inriktning 2022-2023
2. Godkänna rapporteringen av miljöprogrammets delmål enligt bilaga 2
3. Justera beslutet omedelbart

Anna Hadenius
FörvaltningschefMikael Nyberg
Avdelningschef

Samverkan

Samverkan med arbetstagarorganisationerna har per e-post under perioden 17-18 mars 2020. Arbetstagarorganisationerna förklarar att de inte har något att erinra mot förvaltnings underlag. SACO lämnar ett särskilt yttrande enligt bilaga 4.

Bilagor

1. Blankett MHN 2021-2023
2. Rapportering av miljöprogrammets delmål – nämnd/bolag 2020 för miljö- och hälsoskyddsnämnden
3. Lokalförsörjningsplan 2021-2023
4. Särskild skrivelse från SACO

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Innehållsförteckning

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål.....	3
1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla.....	3
1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt	4
1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden	7
2 Nämndens verksamhetsområde	9
2.1 Tillsyn	9
2.2 Programverksamhet	12
2.3 Miljöövervakning.....	16
2.4 Kommunikation	19
2.5 Strategiska personalfrågor.....	20
3 Sammanfattande ekonomisk analys.....	21
3.1 Drift.....	23
3.2 Investeringar.....	24
3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt).....	24
4 Lokalförsörjningsplan.....	24
4.1 Inledning	24
4.2 Pedagogisk verksamhet.....	24
4.3 Annan kommunal verksamhet.....	24
4.3.1 Nuläge 31 januari 2020	24
4.3.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet	24
4.4 Övrigt	25
4.4.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling	25
4.4.2 Samverkan.....	25
4.4.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år	25

1 Kommunfullmäktiges inriktningsmål

Miljö- och hälsoskyddsnämndens underlag för budget 2021 med inriktning 2022-2023 används som ett underlag för framtagandet av stadens budget för 2021. Enligt kommunallagen ska stadens budget innehålla en plan för ekonomin för de kommande tre åren. Miljö- och hälsoskyddsnämnden ska i underlaget redovisa en övergripande och sammanfattande analys av verksamheten under de kommande åren. Underlaget beskriver trender, utvecklingstendenser, eventuella strukturella eller demografiska förändringar samt effekterna av dessa med eventuella åtgärdsförslag. Vidare ska lokalförsörjning, kompetensförsörjning samt omstrukturerings- och investeringsbehov beaktas.

Förutses ökade nettokostnader ska förslag till åtgärder eller prioriteringar beskrivas, så att de beslutade budgetramarna kan hållas. Begäran om medel eller andra framställningar ska dock inte göras i underlaget.

I avsnitten 1.1 – 1.3 nedan ges utifrån kommunfullmäktiges inriktningsmål en sammanfattande analys av verksamhetens utveckling de kommande åren inklusive hur de strategiska satsningar nämnden gör kan bidra till kommunfullmäktiges mål under treårsperioden. I de därpå följande avsnitten presenteras en mer detaljerad analys av nämndens verksamhetsområden samt ekonomiska förutsättningar.

1.1 En modern storstad med möjligheter och valfrihet för alla

Miljö- och hälsoskyddsnämndens verksamhet bidrar till målet inom en rad olika områden, där den riktade bostadstillsynen med fokus på socioekonomiskt utsatta områden samt arbetet med gemensamma tillsynsinsatser för att öka tryggheten i staden utgör två av de tydligaste exemplen.

Arbetet för minskad segregation i staden behöver angripas från flera håll. Förvaltningen jobbar aktivt med uppsökande tillsyn i socioekonomiskt utsatta områden där det ofta finns brister i inomhusmiljön samtidigt som de boende inte alltid känner till vilka grundläggande krav som bör ställas på en bostad. Ett stort problem är dock om den förbättrade inomhusmiljön leder till att höja hyrorna så att de boende inte har råd att bo kvar. Förvaltningen har noterat att bolag som köper upp bostadsbestånd i utsatta områden och rustar upp dem, sedan i allt större omfattning höjer hyrorna. De krav miljöförvaltningen ställer är grundläggande, d.v.s. miniminivå, och följer av lagstiftningen. En upprustning upp till dessa krav ska egentligen inte leda till hyreshöjningar. En tydligare lagstiftning skulle behövas inom området med syfte att ge verktyg för att åstadkomma en godtagbar boendemiljö, utan att det innebär höjda hyror. Förvaltningen behöver fortsätta jobba med riktad tillsyn i dessa områden för att säkerställa en jämlik boendemiljö med avseende på hälsa inom staden.

Miljöförvaltningen samverkar också med Arbetsmiljöverket, Skatteverket och polisen och gör gemensamma samverkanskontroller inom bland annat livsmedelskontrollen. Inspektörer går då tillsammans med övriga myndigheter och kontrollerar samma verksamheter. Flera gemensamma insatser planeras och satsningen bidrar till trygghet och säkerhet genom att myndigheterna agerar och syns gemensamt.

I takt med att staden förtätas behövs också fler skolor och förskolor. Förvaltningen behöver vara delaktig i planeringen av dessa, för att undvika brister i den fysiska miljön. Detta blir särskilt viktigt eftersom tillgänglig yta för lokaler och utomhusytor minskar i takt med förtätningen av staden. Detta ställer ännu högre krav på en god planering och välavvägda tekniska lösningar. Förvaltningen har upparbetat ett fungerande samarbete med SISAB avseende stadens egna lokaler. Förvaltningen måste dock komma in betydligt tidigare i planeringsskedet än vad som sker idag, så att alla skolor i staden har likvärdiga förutsättningar avseende den fysiska skolmiljön. Det förebyggande arbetet i planeringsskedet kan inte finansieras genom tillsynsintäkter.

Sedan flera år tillbaka har miljöförvaltningen också genom Kemikaliecentrum gett vägledning och utbildning till förskolor i staden om hur de kan minska förekomsten av farliga ämnen i barnens vardagsmiljö. Från 2020 kommer detta arbete även att riktas mot skolor och fritidshem. Samverkan behöver fortsätta och utvecklas ännu mer.

Slutligen kan nämnas att miljöförvaltningen kontinuerligt arbetar med kompetensutvecklingsinsatser för att främja ett gott bemötande både internt och externt, samt för att förebygga och förhindra diskriminering och kränkande särbehandling. Förvaltningen bedriver forskning i samverkan med miljömedicinsk kompetens, akademien och näringsliv som ett led i den framtida kompetensförsörjningen.

Strategiska satsningar under programperioden;

- Riktad tillsyn på flerbostadsfastigheter samt handläggning av klagomålsärenden
- Sund inomhusmiljö på förskolor och skolor genom ökad satsning på substitution av hälsovådliga kemikalier samt tillsynsarbete
- Ökad samverkan med bl.a. SISAB, stadsdelarna, trafikkontoret, stadsledningskontoret, Stockholm vatten och avfall AB i syfte att uppnå både bättre inomhusmiljöer och bättre avfallshantering
- Fortsatt samverkan med Arbetsmiljöverket och Skatteverket m.fl. för riktade tillsynsinsatser

1.2 En hållbart växande och dynamisk storstad med hög tillväxt

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har en viktig roll i arbetet med att bygga Stockholm som en hållbart växande stad. Genom förtätningen av staden blir frågor kring trafikbuller, luftkvalitet, tillgången till grönområden för rekreation och natur samt en god inom- och utomhusmiljö allt mer angelägna att lösa när ytbehoven är stora och de lämpliga platserna för fysiska åtgärder är få. Eftersom det nu också är mer komplicerade områden som ska bebyggas ökar vikten av planering än mer. Att frågor löses redan i planeringsskedet är att föredra eftersom de annars tenderar att behöva hanteras inom tillsynen och då kan åtgärder bli både svårare att vidta och mer kostsamma.

Behoven av samordning mellan olika miljöfrågor kopplat till stadsutvecklingen är stor. Detta gäller såväl rening av vatten, skyfallshantering som klimatanpassning samt grönbå ekologiskt funktionella strukturer i staden. Eftersom platsbrist råder behöver staden arbeta för att utveckla och testa innovativa lösningar, detta gäller inte minst för hantering av dagvatten på

den allmänna platsmarken där även förvaltningen kan komma att behöva öka resurserna för dagvattentillsynen. Vidare behöver såväl skyfallsåtgärder som åtgärder för bättre vattenkvalitet bli en naturlig del av stadsbyggnadsprocessen både vad gäller planering och ekonomi. Den långsiktiga finansieringen av vattenåtgärder behöver säkerställas och ansvaret för sjörestaureringsåtgärder behöver klargöras.

Stadens miljöprogram och klimathandlingsplan är viktiga verktyg för att nå stadens uppsatta miljö- och klimatmål. För att kunna ta omhand dessa program och omsätta dem i faktiska åtgärder behövs en väl fungerande organisation för att realisera lämpliga åtgärder. Detsamma gäller för de lokala åtgärdsprogrammen för stadens vattenförekomster, stadens kemikalieplan samt handlingsplanen för biologisk mångfald där samverkan och samarbete är nödvändigt för att få till stånd operativa åtgärder. Det är vidare viktigt att insatser för att fördela resurser till utförarna genomförs för att få genomslag i arbetet för ovannämnda program och handlingsplaner.

I det nya förslaget till miljöprogram uttrycks att upphandling är ett av de strategiska verktyg som kan användas för att nå programmets och de tillhörande tematiska handlingsplanernas mål. För att nå ett effektivt arbetssätt i hela inköpsprocessen finns behov av övergripande samordning för hur staden ska arbeta med miljöfrågor i upphandling. Expertfunktioner på förvaltningarna behöver involveras tidigt i upphandlingsskedet för att prioritera vilka områden som ska med i respektive upphandling och för att ta fram detaljerade och förankrade krav samt planer för uppföljning. Det behövs även samordning för att lösa intressekonflikter mellan olika miljöfrågor i upphandling. Ett annat tvärsektoriellt verktyg som lyfts fram i miljöprogrammet är kommunikation. En del i ett övergripande samordningsansvar skulle även kunna vara att hålla i den strategiska kommunikationen som kommer att behövas ut till verksamheterna för att hela inköpsprocessen ska fungera så att målen uppfylls.

Miljöförvaltningen ser också en ökad efterfrågan på förvaltningens expertkompetens, inte minst kopplat till genomförandet av ovanstående planer. Förvaltningen noterar en kraftigt ökad efterfrågan på energi- och klimatkompetens, både för stadens operativa och strategiska energi- och klimatarbete. Regeringen avser att införa krav på klimatdeklarationer av nyproducerade byggnader fr.o.m. 1 januari 2022 och miljöförvaltningen genom Energicentrum behöver hjälpa stadens fastighetsbolag med implementeringen av detta.

Trafiken står för hälften av växthusgasutsläppen och efterfrågan av förvaltningens insatser på detta område ökar från både stadsdelar, andra fackförvaltningar och stadsledningskontoret. För att minska fossilbränsleanvändningen, öka andelen förnybar drivmedel och skynda på elektrifieringen krävs långsiktiga styrmedel och incitament. Skattebefrielsen för biodrivmedel och kvoterna i reduktionsplikten är exempel på beslut som behöver vara långsiktiga för att marknaden ska investera i produktionsanläggningar, tankanläggningar och fordon. Regeringen behöver uppvaktas i dessa frågor.

De senaste åren har ett större fokus riktats mot frågor kring plast. En handlingsplan för minskad spridning av mikroplast har beslutats och en handlingsplan om minskad plastanvändning är under framtagande. Samtidigt fortsätter arbetet med att minska förekomsten av farliga kemiska ämnen i staden enligt förslaget till ny kemikalieplan. Frågorna berör ett flertal av stadens verksamheter och även här är därför frågan om samverkan och samordning central för möjligheten att nå de mål staden har satt upp. Även möjligheten att med miljöövervakning följa upp arbetet med mätningar av förekomsten av kemikalier och plast i känsliga miljöer (exempelvis inomhusmiljöer eller vattenmiljön) behöver utvecklas.

Likaså bör inköps- och användningsstatistik också kunna användas för att följa upp stadens kemikalie- och plastanvändning.

Förvaltningen ser också ett behov av att utöka båtklubbstillsynen till att även omfatta båtklubbar utan uppställningsplats i syfte att tillse att även dessa hanterar miljöfrågor på ett acceptabelt sätt för att förebygga att gifter sprids till mark och vatten. Den utökade tillsynen finansieras genom tillsynsavgift. Ökade tillsynsinsatser förväntas även vad gäller naturreservat, saneringen efter oljehamnen samt utbyggnader av infrastrukturanläggningar.

En viktig del i utvecklingen till en hållbar stad är att återvinningen av avfall ökar, liksom en ökad återanvändning av varor. År 2021 införs obligatorisk matavfallsinsamling för verksamheter som serverar mer än 25 portioner/dag. Det kommer att finnas möjlighet att söka dispens från obligatoriet och miljö- och hälsoskyddsnämnden kommer att vara behörig myndighet för prövning av dispensansökningarna. Förvaltningen räknar med stort antal dispensansökningar (400-500 per år). Från 2023 omfattar obligatoriet alla verksamheter. År 2021 införs även bostadsnära avfallsinsamling vilket för Stockholms del kommer att innebära att så kallade singelstationer för glas och tidningar kommer att placeras ut på cirka 80 platser. Förvaltningen kommer att behöva bedriva samma typ av tillsyn på dessa som på dagens återvinningsstationer (buller och nedskräpning). Mot bakgrund av ovanstående ser förvaltningen därför behov av att generellt öka resurserna avseende avfallstillsynen, en ökning som kan finansieras genom tillsynsintäkter.

Förvaltningen har vid flera tillfällen ovan framhållit vikten av samverkan för att nå stadens uppsatta mål. Miljöförvaltningen ser också ett behov av att skapa ökat utrymme för samverkan. På samma sätt ser förvaltningen ett behov av att fokusera ytterligare på vissa tillsynsområden med lägre debiteringsgrad där insatser kan göra stor nytta, exempelvis tillsyn av kosmetiska produkter samt kemikalier i varor. Vidare ser förvaltningen till följd av det utökade rökförbudet som infördes under 2019 ett generellt ökat behov av tillsyn inom området. Det saknas laglig grund att ta betalt för denna tillsyn, vilket påverkar förvaltningens självfinansieringsgrad inom tillsyn enligt miljöbalken.

Även samverkan med näringslivet är centralt för att nå stadens övergripande mål. Nämnden arbetar aktivt för att implementera stadens näringslivspolicy med särskilt fokus på en effektiv och rättssäker myndighetsutövning och en god service till företag och allmänhet. Som exempel kan nämnas att förvaltningen bjuder in nya och presumtiva livsmedelsverksamheter till utbildningstillfällen där också andra relevanta aktörer i staden är inbjudna. Insatserna är efterfrågade av företagarna och bidrar till att underlätta för verksamhetsutövare att starta upp sin verksamhet. Denna modell kan sannolikt replikeras även till andra områden, vid sidan av livsmedelsverksamheter.

Strategiska satsningar under programperioden;

- Stadens arbete med att utföra åtgärder för att nå olika miljömål enligt miljöprogrammet behöver samordnas på ett bättre sätt och uppföljningen behöver bli mer kvalitativ. Det gäller inte minst samordning av arbetet med miljökrav i upphandling.
- Minskad energianvändning/klimatpåverkan genom uppföljning av energikrav vid nybyggnation och klimatberäkningar av byggmaterial. Ökat stöd från förvaltningen till exploateringskontor och stadens bolag.

- Utveckling av mått och mätmetoder för minskat matsvinn från livsmedel och måltider för att nå Agenda 2030-målet för matsvinn. Ökat stöd till utbildnings-, äldre-, service- och stadsdelsförvaltningar.
- Uppvakta regeringen i frågor som rör långsiktiga styrmedel och incitament för att minska fossilbränsleanvändningen.
- Oljehamnen avvecklas under perioden och kommer framgent att saneras och bebyggas. Även andra stora exploateringsprojekt som byggande på Årstafältet såväl som utbyggd infrastruktur (tunnelbanelinjer m.m.) ianspråktar stora tillsynsresurser avseende såväl mark som tillsyn under själva byggtiden, Motsvarande gäller också för Stockholm Exergis nya kraftvärmeverk som planeras i Lövsta.
- Vattenmiljöfrågorna behöver bli en naturlig del av hela stadsplanerings- och exploateringsprocessen från planering till genomförande av åtgärder. Den långsiktiga finansieringen av åtgärder behöver också säkerställas och ansvaret för sjörestaureringsåtgärder behöver klargöras
- Tillsynen behöver stärkas i syfte att miljö kvalitetsnormerna för vatten ska kunna följas.
- Miljöförvaltningen ska samverka med övriga berörda för att samordna arbetet med att minska användningen av plast och andra plastrelaterade mål. Arbetet behöver samordnas med arbetet med cirkulär ekonomi ("resursmart Stockholm" i nya miljöprogrammet)
- Arbetet med kemikaliekrav på bygg- och anläggningsvaror behöver utvecklas mot att inkludera de anläggande verksamheterna. Stödet till de verksamheter som inte är specialiserade på vare sig bygg- eller anläggning, exempelvis stadsdelarna, behöver också utvecklas.
- Den hälsorelaterade miljöövervakningen för att mäta och beräkna förekomsten av skadliga kemiska ämnen i stadens verksamheter behöver utvecklas och systematiseras. Även övervakningen av mikroplaster i miljön behöver utvecklas.
- Tillsyn av skyddade områden kommer sannolikt utökas under kommande år, eftersom det finns budgetuppdrag att utreda fyra nya reservat samt utvidga naturreservatet i Årtaskogen.
- Utökad avfallstillsyn.
- Ökad näringslivssamverkan och riktad information till verksamhetsutövare i linje med stadens näringslivspolicy.

1.3 En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden

Miljöförvaltningen eftersträvar en långsiktigt hög produktivitet med god kostnadseffektivitet och en fortsatt hög självfinansieringsgrad. Förvaltningen arbetar kontinuerligt med att utveckla och förenkla interna processer och under hösten 2019 startade förvaltningen ett omfattande strategiarbete för att identifiera förvaltningens potential och möjliga vägval framåt avseende digitalisering, automatisering och AI. Arbetet resulterade i en strategisk färdplan

som ska implementeras under de kommande tre åren. Förvaltningen ser att det finns effektivitetsvinster att göra vid digitalisering av både administrativa processer och verksamhetsprocesser. Exempelvis skulle tidsvinster kunna göras vid digitalisering av timdebitering och inrapportering av köldmedierapporter där effektivisering skulle kunna frigöra resurser till utökad tillsyn, exempelvis avseende hygienverksamheter som är ett område som kräver mycket omvärldsbevakning då verksamhetsbeståndet förändras kontinuerligt. Omvärldsbevakning är inte möjligt att finansiera genom tillsynsavgifter men genom effektivare handläggning, exempelvis genom digitala stöd, kan resurser allokeras om för utökade insatser med bibehållen självfinansieringsgrad. Förvaltningen kommer således de kommande åren behöva avsätta resurser för digitalisering och utvecklingsarbete.

Miljöförvaltningen både deltar i och driver utvecklings- och innovationsprojekt för att skapa och sprida nya lösningar som ger god miljönytta. Förvaltningen arbetar med att tillgängliggöra information som öppna data och framgent kommer också förvaltningen att implementera ett system för automatisk generering av luftkvalitetsprognoser vid speciellt utsatta gator i Stockholm. Förvaltningen bygger också en app för att i realtid tillgängliggöra information om luftkvaliteten, något som kan skapa stor nytta inte minst för personer med luftvägssjukdomar. Även möjligheten till miljöstyrning av trafikflöden genom sensorer undersöks liksom en lösning med sensor på innerstadsbussar för att kartlägga luftkvalitet.

Avseende upphandling så har stadens nya upphandlingsstruktur med kategoriteam visat positiva resultat. Staden har rådighet och kan ställa krav vid egen upphandling. I vissa fall kan upphandlingar initialt bli dyrare när långtgående miljökrav ställs, men en hel del krav kan ställas utan ökade kostnader. Upphandling är även ett verktyg som kan användas för att ta sig an den globala utmaningen med förlusten av biologisk mångfald. Staden behöver utveckla kravställningen vid upphandling av livsmedel, varor och tjänster på ett sätt så att biologisk mångfald gynnas. Även kemikaliekrav bör tas i beaktande i hela anskaffningsprocessen, från behovsanalys till inköp och avtalsförvaltning. Även uppföljning av ingångna avtal är viktigt för att nå önskade resultat. Förvaltningen är gärna delaktig i stadens upphandlingsarbete, både i nya kategoriteam och vid framtagande av tillämpningsanvisningar för stadens program för inköp.

Förvaltningen ser kontinuerligt över upplägget på olika insatser, för att förbättra och nå bättre måloppfyllelse. En insats där förvaltningen ser att ett förändrat arbetssätt vore önskvärt är den medborgarenkät om medborgarnas syn på miljöfrågor och miljövanor som förvaltningen genomfört vart tredje år sedan 2001. Svarsfrekvensen har sjunkit år från år vilket har gjort att resultatet har blivit mindre tillförlitligt. Miljöförvaltningen har inkluderat frågor från andra förvaltningar och bolag i enkäten och enkäten har omfattat en bredd av miljöfrågor. Framgent vore det lämpligt att tematisera enkäten till att handla om en eller ett fåtal miljöfrågor i taget samt att ändra från pappersenkät till en webbaserad enkät. På så sätt kan omfånget på enkäten minskas vilket förhoppningsvis ger en högre svarsfrekvens. Genomförandet bör också ske i samverkan med de förvaltningar och bolag som har intresse av resultatet och med ett delat ansvar för finansieringen. En långsiktig plan för tematiserade enkäter kopplat till miljöprogrammets målområden bör tas fram där även ansvar för genomförandet specificeras.

Strategiska satsningar under programperioden;

- Implementering av miljöförvaltningens strategiska färdplan för digitalisering, automatisering och AI. Digitalisering av ett flertal processer, både administrativa och verksamhetsrelaterade, är önskvärt.

- En app för smarta telefoner som ger luftkvalitetsprognoser för Stockholm. Appen vänder sig främst till medborgare som på ett enkelt sätt får information om luftföroreningshalterna där de vistas och prognoser för kommande dagarna. En mängd digital information från observationer och mätningar i Europa nyttjas tillsammans med innovativ hälsoriskanalys som länkar samman risker förknippade med exponeringen av luftföroreningar och pollen. Appen ger möjligheter till egendiagnostisering genom att registrera sin hälsa och därigenom förstå betydelsen av olika luftföroreningar och pollen för eventuella besvär.
- Samarbete inom staden för att försöka förbättra trafikflöden och minska restiden i Stockholm innerstad pågår. Möjligheten för miljöstyrning via sensorer undersöks. Systemet ska aktiveras vid dålig luftkvalitet och därmed minska halterna av föroreningar i utsatta områden genom att vid köbildning kunna ställa köerna på mindre utsatta platser.
- En lösning med miljösensormodul på innerstadsbussar för att kartlägga luftkvalitet i nära realtid ska testas. Projektet sker i samarbete med KTH, MIT (Massachusetts Institute of Technology) och Stadsbyggnadskontoret.
- Frågan om biologisk mångfald behöver lyftas tidigt i stadens processer för planering, exploatering, investeringar och skötsel, så att de ekologiska funktionerna i Stockholms blågröna infrastruktur kan upprätthållas och stärkas. I upphandling av varor och tjänster behöver krav utvecklas i syfte att gynna den biologiska mångfalden både i Stockholm och i omvärlden.
- Miljöförvaltningen behöver i samverkan med berörda förvaltningar och bolag verka för att innovativa lösningar prövas och utvärderas, exempelvis vad gäller hantering av dagvatten på allmän platsmark.

2 Nämndens verksamhetsområde

2.1 Tillsyn

Tillsyn enligt miljöbalken

Tillsyn av skyddade områden kommer sannolikt utökas under kommande år. I budget för 2020 finns uppdrag att fortsätta utredningarna för att utvidga naturreservat i Årstaskogen för att även innefatta 2014 års gräns, inrätta naturreservat i Hagsätraskogen, fortsätta utredningarna och inrättandet av naturreservat i Kyrkhamn samt utreda reservatsbildning i Fagersjöskogen och Storskogen/Ålstensskogen. Det är oklart när beslut om dessa reservat kommer fattas, men det är möjligt att ett ytterligare reservat beslutas under 2020.

De senaste årens arbete med screening av båtottenfärger och provtagning av mark vid båtuppläggningsplatser har visat att båtverksamhet innebär en stor risk för spridning av giftiga ämnen till mark och vatten. Förvaltningen ser behov av utökad tillsyn inom området.

Förvaltningen ser vidare ett fortsatt stort behov av tillsyn avseende inomhusmiljö, såväl avseende skolor och förskolor som bostäder. Det beror bl.a. på en fortsatt hög exploateringstakt i staden samt en förtätning av staden med ökade störningar som följd.

Förvaltningen ser också att den höga exploateringsgraden innebär att det byggs in brister i byggnaderna, som innebär risker i inomhusmiljön. Förvaltningen ser särskilt ett ökat behov i socioekonomiskt utsatta områden. En ny e-tjänst behöver också tas fram för klagomål på missförhållanden i bostäder. Tjänsten ska syfta till att underlätta för den enskilde att anmäla ett klagomål samtidigt som handlägningsprocessen effektiviseras ytterligare, så att mer tid kan avsättas till inspektioner, bedömningar och beslut.

För att uppnå goda resultat inom den riktade bostadstillsynen behövs även ett utökat samarbete mellan berörda stadsdelar och fackförvaltningar samt andra myndigheter såsom polis och socialtjänst. Sådant samarbete kan inte avgiftsfinansieras.

Miljökvalitetsnormerna för vatten innebär också en stor utmaning för såväl samhällsbyggandet som tillsynen. Inte minst kraven för sedimentkvalitet kommer att innebära att stora förändringar, även gällande det redan byggda samhället. Trafikdagvatten och markanvändning i form av stora terminalområden, parkeringar etc. är naturliga ingångar i detta sammanhang. Till detta kommer materialval, i såväl befintliga som nya byggnader, där dagvattnet riskerar förorenas av t.ex. koppar och andra metaller.

Förvaltningen ser också behov av ökad tillsyn inom avfallsområdet inom de tre kommande åren. Det beror dels på att fler invånare ger upphov till mer avfall, dels förändrad lagstiftning som kommer kräva ökade resurser av förvaltningen. För en hållbar stad med minskade avfallsmängder behöver såväl återvinning som återanvändning öka. Ökade personalresurser finansieras genom ökade tillsynsintäkter.

Utsläpp av köldmedia är en bidragande faktor till ökningen av växthusgaser i atmosfären. Förvaltningens arbete inom området har effektiviserats betydligt under de senaste tre åren. Förvaltningen ser dock att det finns potential till ytterligare effektivisering genom digitalisering av processen för verksamhetsutövarnas inrapportering av köldmedierapporterna. En sådan effektivisering bedöms kunna frigöra resurser för småskaliga tillsynsområden som är angelägna att arbeta med sett till miljö- och hälsonyttan, t.ex. butiker som saluför kosmetiska produkter, som inte sällan innehåller otillåtna ämnen, eller på annat sätt saluförs i strid med gällande lagstiftning.

För miljöbalkstillsynen i övrigt gäller att ett antal stora objekt försvinner när oljehamnen avvecklas. Frigjorda resurser bedöms ianspråkta för markärenden samt tillsyn över byggande.

Kontroll enligt livsmedelslagstiftningen

Inom en snar framtid kommer finansieringen av livsmedelskontrollen att förändras. Den riskklassningsmodell som används idag har varit oförändrad sedan den implementerades. Under 2019 har ett förslag till ny modell varit ute på remiss, på grund av omarbetning av förslaget kan en ny modell vara på plats 2023.

I och med att den nya riskklassningsmodellen införs kommer sannolikt samtidigt efterhandsdebitering att införas. Ett system med efterhandsdebitering skapar tydlighet gentemot verksamhetsutövare som då kan se kopplingen mellan avgiften som betalas och den kontroll som utförs. För mindre verksamheter som årligen betalar en låg avgift och får kontroll t.ex. vart tredje år kan den totala kostnaden då kontrollen utförts upplevas som betungande. Efterhandsbetalningen kan medföra minskade intäkter eftersom dagens system

medför att företaget som upphör under året betalar för kontroll som inte kan utföras om verksamheten läggs ned eller flyttar under året. Den administrativa hanteringen med efterhandsdebitering kan komma att öka eftersom fakturering av avgifter kommer att ske löpande under året vid fler än ett tillfälle på verksamheter med stort kontrollbehov.

RASFF är EU:s system för snabb varning om livsmedel som utgör eller kan antas utgöra en risk för människors hälsa. Andelen ärenden har över åren ökat och samtliga ärenden går inte att finansiera med tillsynsavgifter. Många av dessa nationella RASFF hanteras redan idag av Stockholm då många verksamheters huvudkontor finns i staden. När fler kommuner kommer in i systemet kommer det dock troligen att generera att än fler RASFF kommer att upprättas. Under 2019 infördes också livsmedelssanktionsavgift (LSA) vilket innebär ytterligare handläggning av beslut som inte är avgiftsfinansierade.

Utifrån ovanstående förändringar, där all handläggning inte är avgiftsfinansierad, kan omprioritering av befintliga resurser behövas.

Tillsynens ekonomi

Årsarbetare inom miljöbalks- och livsmedelstillsynen

	2017	2018	VP 2019	VP 2020	Plan 2021	Plan 2022	Plan 2023
Miljöbalkstillsyn	61,7	64,0	69,8	70,6	73,6	72,6	71,6
Livsmedel	50,8	52,5	49,0	48,0	48,0	48,0	48,0
Summa	112,5	116,5	118,8	118,6	121,6	120,6	119,6

Antal årsarbetare beräknas vara något högre år 2021-2023 p.g.a. ökade tillsynsbehov inom avdelning för hälsoskydd. Den utökade tillsynen inom avfall och båtklubbar kommer att finansieras genom tillsynsintäkter.

Självfinansieringsgrad

	VP 2019	VP 2020	Plan 2021-2023
Miljöbalkstillsyn (MB)			
<i>Självfin.grad Hälsoskydd</i>	68%	67%	67%
<i>Självfin.grad Plan och Miljö</i>	68%	67%	67%
Självfin.grad MB	68%	67%	67%
Livsmedelskontroll			
<i>Självfin.grad Livsmedelskontroll</i>	81%	79%	79%
MHN tillsyn	74%	72%	72%

Förvaltningen har gjort en djupgående analys av tillsynens taxa, tidsbegreppet och tidredovisningen, och har genom detta en god tillämpning av självkostnadsprincipen inom såväl

miljöbalkens område som livsmedelskontrollen. För förvaltningen som helhet har självfinansieringsgraden inklusive OH ökat från 44 % 2006 till 75 % i utfall för 2019. I verksamhetsplan 2020 och plan för åren 2021 – 2023 räknas med en självfinansieringsgrad på 72 %.

Förvaltningens kostnader för lokaler har ökat i och med ombyggnationen av Tekniska nämndhuset. Miljöförvaltningens andel av de totala kostnaderna för evakuering och ombyggnation av evakueringslokaler innebär ett tillägg på bashyran med 3,2 mnkr per år under perioden 2019-2023. En tredjedel av denna kostnad (ca 1,2 mnkr per år) kan finansieras via taxan.

Förvaltningen bibehåller en hög självfinansieringsgrad trots att kostnaderna för ej debiterbar tillsyn ökar, bland annat på grund av de ökade hyreskostnaderna. Därutöver har antal skattefinansierade budgetuppdrag som tar tillsynsresurser i anspråk ökat. I den årligt återkommande jämförelsen mellan miljöförvaltningar i Stockholms län framgår att Stockholms miljöförvaltning har en hög självkostnadsfinansiering både vad gäller miljöbalken och kontrollen enligt livsmedelslagstiftningen. Eftersom tillsynsområden har olika självfinansieringsgrad är det viktigt att förvaltningen utför tillsynen där behovet finns och gör mest miljönytta och inte prioriteras enligt självfinansieringsgraden. Behovet i tillsynen styr därför självfinansieringsgraden till viss del. Behovet av tillsyn förändras stadigt men förvaltningen bedömer att totala tillsynens omfång kommer att ligga på ungefär samma nivå.

2.2 Programverksamhet

Klimatarbetet – ökad efterfrågan på energi- och klimatkompetens

Regeringen avser att införa krav på klimatdeklarationer av nyproducerade byggnader fr.o.m. 1 januari 2022. Förvaltningen har genom Energicentrum byggt upp kompetens inom området. Bl.a. deltar Energicentrum i utvecklingen av ett verktyg för att beräkna klimatpåverkan vid nyproduktion. Bostadsmålet ligger fast och efterfrågan på stöd från Energicentrum för klimatberäkningar från förvaltningar och bolag bedöms komma att öka kraftigt de kommande åren.

Stadens energikrav vid nyproduktion av byggnader har visat sig svårt att nå. Ett identifierat problem är avsaknad av uppföljning under byggprocessen. Exploateringskontoret inför nu en tätare uppföljning. Energicentrum utgör stöd med granskning av energiprestanda. Ett hundratal nya ärenden kommer att behöva granskas årligen vilket kommer att kräva ökade resurser.

Klimatpakten växer med nya medlemsföretag och är nu uppe i cirka 270 medlemmar med ökade kostnader för årskonferens och seminarier. Ett initiativ till ett internationellt arbete inom EU och C40 beräknas kräva ytterligare resurser.

Fokus på matens klimatpåverkan ökar inom stadens klimatarbete. Därmed ökar behovet av stöd från förvaltningen kring mått och mätmetoder för livsmedel och måltider.

Miljöbilar

Det är en stor utmaning att minska trafikens negativa miljöpåverkan. Trafiken står för närmare 50 procent av växthusgasutsläppen i Stockholm och det är en sektor som ökat sin

fossila drivmedelsanvändning från år 2017 till år 2018. Det är framförallt trafiken med tunga och lätta lastbilar som ökar. Bostadsbyggandet och alla infrastrukturprojekt leder till mycket trafik samtidigt som en ökande befolkning genererar mer avfall och ska förses med fler varor.

Staden har en stor möjlighet att påverka transporter i Stockholm genom krav vid egen upphandling. Förvaltningen har hittills, med goda resultat, stöttat serviceförvaltningen vid upphandlingar av varor och tjänster där transporter och fordon ingår. Miljöförvaltningen ser det som önskvärt att även andra förvaltningar och bolag på motsvarande sätt använder förvaltningens expertkunskaper vid upphandling och uppföljning för att få kraftigare genomslag. Samarbete med kranskommunerna är också angeläget.

Genom att miljöförvaltningen har fleet managementansvar för hela stadens fordonsflotta är stadens egna fordon till 99 procent miljöbilar och tankar hög andel förnybara drivmedel. De egna erfarenheterna ska spridas till andra och användas som upphandlingskrav vid inköp av transporttjänster.

Miljöfrågor i fysisk planering

Stadens bostadsmål om 140 000 bostäder till år 2030 ligger fast. Förvaltningen deltar i arbetet enligt den förvaltningsövergripande rutinen Ledstången. Förvaltningen tar fram miljöunderlag till planer i ett tidigt skede och stöttar andra förvaltningar i bedömningar genom hela planprocessen vid behov. Klimatanpassning, ekosystemtjänster och lokala åtgärdsprogram för vattenförekomster är exempel på miljöfrågor som får alltmer plats i planeringen. Förvaltningen bedömer att de detaljplaner som tas fram blir alltmer komplexa ur miljösynpunkt, och att förvaltningens kompetens därmed blir alltmer efterfrågad. Förvaltningen arbetar för att avgörande miljöfrågor ska lösas i ett tidigt skede av planeringen och därmed underlätta processen.

Till följd av kraven i miljöbalken behöver Stockholms stad följa Vattenmyndigheternas åtgärdsprogram och är tillsammans med andra myndigheter och kommuner medansvariga för att miljökvalitetsnormerna (MKN) ska kunna följas i stadens vattenförekomster. Staden behöver dessutom, genom krav i plan- och bygglagen, tillse att MKN kan följas i samband med översikts- och detaljplanering samt övriga ärenden enligt plan- och bygglagen. Dessa frågor har fått en allt större tyngd genom de förändringar av miljöbalken som trädde i kraft den 1 januari 2019. Om staden inte följer MKN kan Länsstyrelsen med stöd av plan- och bygglagen överpröva stadens översikts- och detaljplaner.

Miljöförvaltningen medverkar i stadens arbete med klimatanpassning där målet är att skapa mångfunktionella lösningar som bidrar till att hantera extrema väderhändelser, såsom skyfall och värmeböljor. Förvaltningen medverkar även i trafikkontorets arbetsgrupp för skyfallsfrågor där målet är att ta fram en handlingsplan för skyfallshantering med prioriterade åtgärder. Arbetet med klimatanpassning och skyfall behöver på ett bättre sätt samordnas med stadens arbete med vattenkvalitet.

Arbete med biologisk mångfald, natur och ekosystemtjänster

EU:s strategi för biologisk mångfald ligger till grund även för Stockholms arbete med biologisk mångfald. En ny strategi för 2020-talet håller på att tas fram, där EU:s medlemsländer åtar sig att bidra till att minska den globala förlusten av biologisk mångfald samt bevara och återställa ekosystem till 2030. Ökat skydd och restaurering av natur är i fokus,

liksom att gynna hållbart nyttjande av olika ekosystem, bl.a. de urbana. Biologisk mångfald behöver integreras i beslutsfattandet inom EU:s olika policys för att öka kunskapen, invånares engagemang och därigenom säkra finansiering av åtgärder.

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har i stadens budget för 2020 fått i uppdrag att ta fram åtgärdsprogram för att implementera den handlingsplan för biologisk mångfald som för närvarande utvecklas i samarbete med samordningsgruppen för Grönare Stockholm. Åtgärdsprogrammen syftar till att förverkliga intentionerna i handlingsplanen genom att precisera fysiska åtgärder för att stärka stadens biologiska mångfald. Även här är samverkan med Grönare Stockholm en utgångspunkt och konkretisering på stadsdelsnivå viktig. Arbetet med att ta fram stadsdelsvisa åtgärdsprogram beräknas pågå de närmaste åren.

Miljöförvaltningen kommer även att utöka arbetet med att ta fram förslag på ekologiska förstärkningsåtgärder som kan användas för utveckling av stadsmiljön, ett arbete som även det sker i nära samarbete med Grönare Stockholm. Fokus är åtgärder som främst främjar de ekologiska sambanden men som indirekt också kan skapa mervärden för klimatanpassning, rekreation och folkhälsa.

Ett område som pekas ut som viktigt att arbeta vidare med i det nya miljöprogrammet och i förslaget till handlingsplan för biologisk mångfald är skötsel av naturmark för att gynna biologisk mångfald. Här behövs utbildning och samverkan internt i staden. Förvaltningen har tagit fram ett utbildningspaket i ekologisk skötsel och avser att fortsätta erbjuda utbildning till interna och externa aktörer. Krav behöver även ställas på kompetens och utrustning vid upphandling av skötselentreprenader.

Kemikaliearbetet inklusive Kemikaliecentrum

Ett förslag till ny kemikalieplan för perioden 2020-2023 har tagits fram och beslut väntas i kommunfullmäktige under våren 2020. För att fortsätta det arbete som har påbörjats innehåller förslaget viss utveckling, vilket innebär delvis nya uppgifter för Kemikaliecentrum.

Fokus för arbetet med kemikaliesmarta förskolor breddas både uppåt och neråt i åldrarna så att även skola och fritidshem omfattas liksom en satsning på kemikaliesmarta arbetsplatser där särskilt många kvinnor i barnafödande ålder arbetar, exempelvis äldreomsorgen. Kemikaliecentrum kommer att förstärka resurserna för detta arbete.

Kategoristyrningen som införs i stadens upphandling ökar möjligheterna att inkludera kemikaliefrågan i hela anskaffningsprocessen, från leverantörsdialog och marknadsanalys till avtalsförvaltning, inköp och uppföljning. Utvecklingsarbetet kommer sannolikt innebära större behov av Kemikaliecentrums stöd. I området bygg- och anläggningsmaterial lyfts anläggningsmaterialen fram mer specifikt i förslaget till ny kemikalieplan. Ett större fokus kommer också att läggas på förvaltning och ombyggnation.

Flera förvaltningar och bolag har önskat att mer preciserad vägledning kring hur kemikalieplanen ska omsättas i verksamhet. Kemikaliecentrum kommer att arbeta med löpande stöd till verksamheterna men även med att ta fram mallar och riktlinjer. Det är viktigt att förvaltningar och bolag har utpekade personer som kan efterfråga stöd och vidareförmedla kunskap. Ett sätt att mer allmänt förbättra genomförandet av stadens miljöambitioner skulle vara att alla nämnder och bolag som är genomförandeansvariga för etappmålen i miljöprogrammet uppdras att meddela en kontaktperson till respektive uppföljningsansvarig.

Det finns också behov av att samordna det arbetet som görs genom liknande arbetssätt, exempelvis upphandling, innovation och kommunikation. Miljöarbetet blir annars fragmentiserat och olika sakområden utvecklas var för sig utan att verktygen följer med.

I januari 2020 beslutade kommunfullmäktige om en handlingsplan för minskad spridning av mikroplast. Kemikaliecentrum kommer att ha en roll som påminner om den som redan finns i genomförandet av kemikalieplanen. Kommunfullmäktige har också gett miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram en handlingsplan för minskad användning av plast, och att samordna det plastrelaterade arbete som görs inom olika delar av staden.

Lokala åtgärdsprogram – vattenarbete

Enligt handlingsplan för god vattenstatus ska arbetet med operativa åtgärder utvecklas genom lokala åtgärdsprogram. Processen för vattenplanering, finansiering och genomförande av åtgärder samt ansvarsfördelning behöver tydliggöras.

Miljöförvaltningen ansvarar för framtagande av lokala åtgärdsprogram för stadens vattenförekomster och driver arbetet enligt handlingsplanen. Arbete sker i nära samarbete med övriga berörda förvaltningar och bolag inom staden och med de regionala vattensamarbeten som Stockholm ingår i.

Stadens nya dagvattenstrategi är en viktig del i arbetet med att nå god vattenstatus i staden och för stadens arbete med klimatanpassning. Strategin har konkretiserats genom åtgärdsnivån, vägledningar och checklistor.

Miljöförvaltningen bedömer att de teoretiska och planeringsmässiga förutsättningarna för att nå miljökvalitetsnormerna är relativt goda. De lokala åtgärdsprogrammen pekar på vad som behöver göras för att nå god status avseende historisk och befintlig påverkan medan dagvattenstrategin pekar på hur nytillkommande exploatering ska utföras så att miljökvalitetsnormerna kan följas i förlängningen.

För att nå miljökvalitetsnormerna i tid behöver dock vattenmiljöfrågorna inkorporeras tydligare i hela stadsplanerings- och exploateringsprocessen från planering till uppföljning och de styrdokument som är antagna av kommunfullmäktige och respektive nämnd behöver följas.

Det fysiska åtgärdsgenomförandet behöver intensifieras och i detta arbete har tillsynsmyndigheten en viktig roll. Vidare behöver organisationen och ansvarsfördelningen för ett effektivt åtgärdsgenomförande och uppföljning av åtgärder ses över och stärkas. Den långsiktiga finansieringen av vattenåtgärder behöver säkerställas och ansvaret för restaureringsåtgärder i vatten klargöras.

Internationellt, nationellt och regionalt samarbete

Miljöförvaltningen deltar i ett antal internationella, nationella och regionala samarbeten. På den internationella arenan ingår förvaltningen bland annat i nätverken Eurocities och POLIS (som är ett nätverk av städer med fokus på trafik och mobilitet). Genom dessa utbyten kan staden påverka strategiska EU-dokument och inhämta praktiska erfarenheter från andra städers miljöarbete. Förvaltningen ser en utveckling mot ett ökat EU-påverkansarbete och motsvarande behov av kompetensutveckling. Förvaltningen deltar också i det Europeiska

nätverket Forum for Air Quality Modeling (FAIRMODE) som initierades av den Europeiska Miljöbyrån (EEA) och Europeiska kommissionens forskningscentrum (JRC). Målet med arbetet är att sammanföra luftkvalitetsmodellerare och att få en harmonisering inom EU.

Miljöförvaltningen samarbetar med andra kommuner, länsstyrelsen och nationella myndigheter inom ett flertal olika frågor. Inom vattenarbetet sker omfattande nationell samverkan då flera viktiga frågor som staden möter i arbetet med vattenförvaltningen behöver lösas på nationell nivå. En sådan fråga är hur undantag från normerna kan hanteras i de fall där staden bedömer att normerna inte kan nås. Vidare driver förvaltningen för närvarande frågan om att ta fram ett lokalt åtgärdsprogram för kusten inom ramen för Svealands kustvattenvårdsförbund. Förvaltningen anser att förbundets inriktning behöver breddas från övervakning till att även omfatta åtgärdsarbete. Miljöförvaltningen bedriver också luftövervakning i samverkan med samtliga kommuner i Stockholms, Uppsala, Gävleborgs och Södermanlands län.

Miljöförvaltningen söker också aktivt samarbete med universitet och andra högskolor i syfte att ta del av den senaste forskningen, utveckla nätverk och driva innovation. Förvaltningen leder och medverkar vidare i en rad olika utvecklings- och demonstrationsprojekt. Projekten är ett utmärkt sätt att samarbeta med en rad offentliga och privata aktörer samtidigt som det leder till ny kunskap och resultat.

Miljöförvaltningens internationella, nationella och regionala samarbeten är viktiga i miljöarbetet. En stor del av de åtgärder som behövs för att staden ska nå klimatmålen, och som beskrivs i Klimathandlingsplan 2020-2023, ligger utanför Stockholms stads direkta rådighet. Huvudsakligen handlar det om att skapa nya styrmedel för att minska användningen av fossila drivmedel inom vägtransportsektorn. I stadens budget för år 2020 anges att kommunstyrelsen i samarbete med miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden ska organisera påverkansarbete för nya styrmedel för ett fossilfritt Stockholm. I den handlingsplanen för minskade koldioxidutsläpp från vägtrafiken som tas fram under år 2020, ska planeringen av ovan nämnda budgetuppdrag ingå, det vill säga att påverkansområden ska identifieras och beskrivas. För att effektivt kunna påverka andra aktörer i samhället för en omställning gällande fordon och drivmedel krävs mycket samarbete. Det gäller allt från direktiv, lagar och förordningar inom EU och Sverige samt gemensamma upphandlingskrav med mera samt både styrmedel och incitament.

2.3 Miljöövervakning

Övervakning av luftkvalitet

Efterfrågan av förvaltningens expertkompetens har varit hög de senaste åren och väntas inte avta under de kommande åren. Miljöförvaltningens avtal med Östra Sveriges luftvårdsförbund sträcker sig fram till och med 2023 och därmed finns goda förutsättningar för att säkerställa fortsatt leveranskapacitet.

De kommande årens verksamhetsutveckling fokuserar främst på att utveckla smarta digitala verktyg som alla medborgare kan använda för att få information om luftföroreningshalterna och den samlade risken som luftförorenings- och/eller pollenhalterna kommer att ge upphov till i form av besvär idag och under de kommande dagarna. Detta leder till en kvalitetshöjning och effektivisering av verksamheten.

Under programperioden kommer dessutom förvaltningen i samarbete med Trafikverket att utveckla ett system för aktiv miljöstyrning av hastigheter där luftföroreningshalterna utgör en styrande parameter. Syftet med systemet är nå såväl miljökvalitetsnormer som miljömål intill statliga vägar samt minska klimatutsläppen. Denna verksamhetsutveckling ligger i linje med ovanstående, d.v.s. att utveckla digitala verktyg, men inkluderar även utveckling inom mätningar och överföring av mätdata i realtid för validering av sensorer. Förvaltningen deltar även många digitaliseringsprojekt inom staden där man med stöd av sensorer för olika luftföroreningar försöker kartlägga halter och optimera trafikflöden.

Budgetuppdrag under programperioden är utvärdering av miljözon på Hornsgatan, teknikutveckling för att minska halterna av partiklar (PM10) och mätningar i hamnområden. Visualisering av halter på Hornsgatan är driftsatt under januari 2020.

Övervakning av ekologisk och kemisk status i stadens vattenförekomster

Huvuddelen av den miljöpåverkan som stadens vatten utsätts för kommer från både historisk, nuvarande och tillkommande diffus belastning via dagvatten, bräddningar, felkopplingar i avloppsnätet samt byggnation i och nära vatten.

Nämnden har, enligt sitt reglemente, ansvar för samordning av stadens vattenövervakning. Syftet med övervakningen är att den ska utgöra underlag för framtagandet av lokala åtgärdsprogram för alla stadens vattenförekomster, klassificering av status samt utvärdering och uppföljning av genomförda åtgärder och ge underlag för stadens planarbete. Detta arbete har blivit än mer angeläget efter Weserdomen (C-461/13), där EU-domstolen förtydligade att det behöver ställa större krav på verksamheternas miljökonsekvensbeskrivningar och den underliggande miljöövervakningen på kvalitetsfaktornivå i vattenförekomsterna.

Sedan 2009 bedriver miljöförvaltningen ett övervakningsprogram för miljögifter i stadens prioriterade ytvatten. Metaller och ett antal för staden viktiga organiska ämnen analyseras i ytvatten och fisk. För att få en bättre bild över föroreningssituationen behöver screening utföras vilket innebär att övervakningen tillfälligt utökas till att omfatta fler provpunkter och fler ämnen. Screening behövs för att kunna anpassa och utveckla miljögiftsövervakningen så att den kan utgöra ett mer heltäckande underlag till åtgärdsförslag i de lokala åtgärdsprogrammen.

Miljöförvaltningen samarbetar även med forskningsinstitutioner om övervakning av miljögifter och mikroplast. Ett sådant samarbete undersöker hur mycket av ämnesgruppen PFAS som kommer till staden via atmosfärisk deposition och som staden inte har rådighet över att åtgärda. Fler sådana utvecklingsprojekt behövs för att avgränsa och prioritera stadens arbete. När det gäller övervakning av mikroplast i dagvatten och ytvatten finns inga standardiserade metoder. Även här behöver miljöförvaltningen samarbeta med andra för att utveckla övervakningen.

Förvaltningen planerar att utreda de praktiska möjligheterna att i större utsträckning använda modern teknik och digitalisering i miljöövervakning och i detta arbete använda erfarenheterna från iWater-projektet. Behovet och användningen av öppna och lättillgängliga data är stort inte bara vad gäller miljöövervakning utan även de åtgärdsförslag som miljöförvaltningen tar fram. Staden behöver därför arbeta aktivt för att vidareutveckla de plattformar som finns för att dela data mellan förvaltningar och bolag samt utveckla samarbetet med nationella aktörer.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Miljö- och hälsoskyddsnämnden övervakar tillståndet i den biologiska mångfalden och erbjuder genom sin naturvårdskompetens stöd till övriga nämnders arbete inom området. Programmet för miljöövervakning av biologisk mångfald och relaterade ekosystemtjänster sträcker sig fram till 2021 och kommer därefter att aktualiseras. I programmet ingår att ta fram, uppdatera och analysera data från ekologiska undersökningar, som samtidigt utgör värdefulla kunskapsunderlag för stadsplaneringen. De närmaste åren ligger fokus på att uppdatera och modernisera stadens biotopdatabas enligt ny metodik som utvecklats av Stockholms universitet och länsstyrelsen. Denna kartering av naturtyper är grunden för att sedan utföra specifika ekologiska analyser som underlag för bl.a. fysisk planering. Ett annat utvecklingsområde är förekomster av skyddsvärda arter, som kartläggs i databasen ArtArken.

Förvaltningen har tagit fram ett digitalt kartstöd för prioritering och uppföljning av naturvårdsskötsel. En prototyp för verktyget omfattar idag Skärholmens stadsdel, och med stöd och finansiering från Grönare Stockholm pågår arbete med att utvidga verktyget till fler stadsdelar de kommande åren. Tänkt användare av prioriteringsstödet är samtliga stadsdelsförvaltningar och andra skötselansvariga inom staden. I förlängningen kommer insamlad data att ge information om hur staden förvaltar den biologiska mångfalden i naturreservat och andra värdefulla naturvårdsobjekt.

Miljöövervakningen är en viktig del av underlaget vid framtagandet av de stadsdelsvida åtgärdsprogrammen för biologisk mångfald.

Övervakning av klimatförändringar och dess effekter

Klimatet beskrivs av de statistiska mått som vädret har på en viss plats eller område för en period på minst några decennier. Att övervaka klimatförändringar innebär alltså att observera väder under lång tid. Sammanhängande tidsserier möjliggör trendanalyser som visar utvecklingen över tiden. Särskilt förekomsten av extrema väderhändelser såsom skyfall och värmeböljor är intressanta att studera. Genom ökad kunskap om den naturliga variationen i dagens klimat kan också prognoser om framtida klimatförändringar sättas in i ett sammanhang.

Syftet med övervakningen av klimatförändringar och dess effekter är främst att utgöra ett stöd för klimatanpassningsarbetet. Övervakningen omfattar variationer i temperatur och nederbörd, hydrologi samt snö- och isförekomst och redovisas i form av indikatorer på Miljöbarometern. Målet är att även utveckla indikatorer som redovisar klimatförändringarnas effekter på samhället. Viktiga samarbetsparter i övervakningsarbetet är Stockholm Vatten och Avfall AB samt SMHI.

Klimatförändringarna förväntas medföra större variationer i grundvattennivåerna. Detta kan medföra problem vintertid, då högre grundvattennivåer medför ökad risk för översvämningar. Under sommartid kan problemen bli de motsatta, då låga grundvattennivåer kan medföra negativ påverkan på vegetation, våtmarker, vattendrag och anlagda element så som groddammar. Kunskaperna behöver därför öka om hur grundvattennivåerna i staden varierar idag, genom systematisk analys av tillgängliga grundvattendata. Vid behov kan även nya grundvattenrör behöva sättas ut. Exploateringskontoret är ansvariga för mätning av grundvattennivåer och utgör därmed en viktig samarbetspart vid analys av data och

framtagande av nya indikatorer.

Hälsorelaterad miljögiftsövervakning

Exponering för kemiska ämnen sker dels vid användning av varor och produkter som innehåller dessa ämnen, dels sekundärt genom att ämnena sprids till omgivningen och människor exponeras till exempel via föda, dricksvatten och inomhusmiljö. I stadens kemikalieplan finns aktiviteter som syftar till att minska sådan exponering genom att undvika farliga ämnen, alternativt se till att användningen inte leder till hälsorisker. I anslutning till detta arbete görs vissa aktiviteter som kan sägas utgöra en form av miljöövervakning då de mäter den direkta och indirekta exponeringen i specifika fall. Hit hör undersökningar av ämnesinnehållet i varor och material som används i staden – både sådant som nu köps in och sådant som används eller finns i stadens byggnader. Dessutom har under flera år förekomsten av kemiska ämnen analyserats i inomhusundersökningar främst i förskolemiljö.

Trots att moderna människor spenderar huvuddelen av sin tid inomhus är denna miljö mycket mindre undersökt med avseende på kemiska ämnen än den yttre miljön. Det finns ett underskott på data som beskriver förekomsten av farliga ämnen, inte minst där barn vistas.

Ett förslag till att utveckla indikatorer för stadens arbete med att minska kemikaliebelastningen på barn, ungdomar och kvinnor i fertil ålder har tagits fram tillsammans med ledande forskare och nationella myndigheter. Vissa delar av dessa åtgärder är av forskningskaraktär, vissa handlar om att utveckla ett kontinuerligt övervakningsprogram baserat på provtagning och förbrukningsstatistik. Miljöförvaltningen har idag inte resurser att genomföra den hälsorelaterade miljögiftsövervakningen. Nationella bidrag har sökts och kommer att sökas, men den långsiktiga finansieringen är inte löst.

2.4 Kommunikation

Under 2019 har en översyn av miljöförvaltningens kommunikationsarbete genomförts. Utifrån översynens resultat påbörjas våren 2020 ett arbete vars mål är att uppnå ett mer samordnat, strategiskt och behovsstyrt kommunikationsarbete. Förvaltningen kommer de kommande åren att driva och vara delaktiga i flera kommunikationsinsatser, bland annat utifrån stadens miljöprogram, klimat- och kemikalieplan, de lokala åtgärdsprogrammen för stadens vattenförekomster samt handlingsplanerna för minskad spridning av mikroplast respektive biologisk mångfald.

Miljödata

Den digitala utvecklingen ökar ständigt möjligheterna att dela data mellan förvaltningar, bolag, nationella myndigheter och externa aktörer. Genom Miljödata bidrar miljöförvaltningen till denna digitala samverkan, dels genom att publicera egen data som öppen data, dels genom att visualisera andras data tillsammans med den egna. Målsättningen är att all data ska finnas tillgänglig som öppen data.

Den fortsatta digitala utvecklingen kräver en lyhördhet gentemot användarens behov, öppenhet för nya tekniska lösningar och anpassningar efter nya standarder. Miljöförvaltningen har idag en ledande roll inom stadens arbete med öppen data. För att fortsätta att driva på stadens utveckling behöver medel och resurser säkras långsiktigt.

Miljöbarometern

Arbetet med att utveckla webbplatsen Stockholms miljöbarometer fortsätter. Målet är att Miljöbarometern ska vara den naturliga plattformen för information om miljötillståndet i staden, där alla relevanta kunskapsunderlag ska finnas tillgängliga, däribland miljöindikatorer, mål och åtgärdsredovisningar och rapporter.

Särskilt fokus kommer att läggas på fortsatt utveckling av idébank med förstärkningsåtgärder till stöd för genomförande av Grönare Stockholm och den kommande handlingsplanen för biologisk mångfald, redovisning av indikatorer för lokala klimatförändringar, redovisning av lokala åtgärdsprogram för vatten samt redovisning av kemikalieplan och handlingsplan för mikroplast. Indikatorer och åtgärder ska göras tillgängliga som öppen data via Miljödatas webbportal och Stockholms dataportal.

2.5 Strategiska personalfrågor

Miljöförvaltningens specialistkompetens behöver fortsatt ligga i framkant för att förvaltningen ska kunna ge fullgott stöd till övriga staden. Kompetensutvecklingen för befintlig personal säkerställs genom individuella kompetensutvecklingsplaner och förvaltningen erbjuder också ett flertal interna utbildningar både för medarbetare och för chefer. Förvaltningens utmaningar vad gäller det kritiska kompetensbehovet bedöms som hanterbara samtidigt som personalomsättningen ligger på en rimlig nivå. Dock upplever förvaltningen en viss omsättning vad gäller inspektörstjänster, detta är dock främst till följd av föräldraledigheter. Antalet pensionsavgångar är de kommande åren relativt få. Förvaltningen arbetar också kontinuerligt med kompetensöverföring för att minska sårbarheten vid personalomsättning.

Miljöförvaltningen ser inte heller några stora förändringar i det totala antalet anställda de närmaste åren. Tabellen nedan visar utvecklingen av antalet anställda på förvaltningen sedan 2016 samt bedömning av utvecklingen för 2021 och framåt.

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Tillsvidareanställda	231	242	251	251	252	255	254	253
Tidsbegränsat anställda	22	10	10	13	10	10	10	10
Summa	253	252	261	264	262	265	264	263

En utmaning för förvaltningen är dock att kunna attrahera den specialistkompetens som behövs vid nyrekryteringar, där marknaden ofta erbjuder högre lönenivåer än vad förvaltningen kan erbjuda. Det har även bitvis varit svårt att rekrytera mer erfarna inspektörer till förvaltningen. Inte minst inom området för bostadstillsyn ser förvaltningen ett problem att upprätthålla en tillräckligt stor personalstyrka med rätt kompetens samt även att utöka densamma på grund av svårighet att rekrytera. Förvaltningen följer nogsamt löneutvecklingen i kranskommunerna för relevanta tjänster för att inte riskera att tappa för mycket i löneläge. Vidare bedriver förvaltningen bland annat ett aktivt friskvårdsarbete och arbetar

kontinuerligt med att lyfta fram andra fördelar med ett arbete på förvaltningen. Förvaltningen har exempelvis goda resultat i stadens medarbetarenkät och tämligen låga sjuktal.

Förvaltningen har också ett gott samarbete med universitet och högskolor och handleder regelbundet studenter. Ett välfungerande utbyte med akademien bidrar också till att säkerställa kompetensförsörjningen.

3 Sammanfattande ekonomisk analys

Nämnden har 2020 en nettobudget på 119,7 mnkr (exklusive ansökningar om budgetjusteringar). Fr.o.m. 2010 har det skett en viss ökning av nettobudgeten p.g.a. nya uppdrag från kommunfullmäktige, och verksamheter som tidigare var projektfinansierade har delvis inarbetats i nämndens budget (klimatarbete, Energicentrum, Kemikaliecentrum, vattenarbetet).

Inom nämndens verksamhetsområden finns idag utvecklade och väletablerade verksamheter som har förutsättningar att arbeta effektivt och uppnå resultat. Detta har möjliggjorts inte minst genom den högre utväxling i arbetet som erhållits genom flera KF-program som givit högre prioritet och medverkan av flera aktörer. Inom tillsynen har processerna effektiviserats och fokus på produktionen är tydligare idag. Samordning av tillsynsbesöken och bättre uppföljning av tillsynen har höjt tillsynens kvalitet och resulterat i ett mervärde för stockholmarna. Finansieringstillskott via centrala medelsreserven och externa projektmedel har erhållits. Andra områden där nämnden fått en tydligare roll är t.ex. deltagandet i den fysiska planeringen, inklusive grönstrukturfrågor, vilket bidrar till att mer kan utföras. Även inomhusmiljöfrågor har fått en högre prioritet, likväl som bullerrelaterade frågor. Arbetet kan också i högre grad utföras av egen personal vilket ger kontinuitet och en uppbyggnad av kompetens som stannar inom organisationen.

Nämndens nettobudget ska jämföras med de framtida finansieringsbehov som kan ses idag.

I kommunfullmäktiges budget för 2020 erhöles medel för nedanstående områden där finansieringen upphör efter 2020. Sammantaget medför detta alltså en budgetminskning med 10 mnkr efter 2020.

- Klimatomställning, 2,0 mnkr
- Mätning av luftkvalitet och utsläpp från färjor, 2,0 mnkr
- Giftfria skolor, 1,2 mnkr
- Stärkt arbete naturskötsel och biologisk mångfald, 2,0 mnkr
- Vägledning buller från kulturscener, 0,3 mnkr
- Verksamhets- och kvalitetsutveckling, 1,5 mnkr
- Utredning fossilfria byggarbetsplatser och minskat byggavfall, 1,0 mnkr

Förvaltningen konstaterar dock att flera av de ovannämnda satsningarna resulterar i aktiviteter som pågår flera år eller övergår i stadigvarande verksamhet varför det är viktigt med kontinuitet i finansieringen även på lång sikt. Av staden efterfrågade ambitionshöjningar som införlivas i ordinarie verksamhet medför i viss mån ökade kostnader som inte alltid kan täckas genom generell effektivisering.

Det är också viktigt att påpeka att nämndens tillsynstaxa har diskonterat effektiviseringar

inom tillsynsarbetet. Det innebär att rationaliseringar redan tagits hänsyn till i den del de finansieras av tillsynsintäkter.

Ökning av lokalkostnader påverkar förvaltningens självfinansieringsgrad eftersom inte all tillsyn är debiterbar. För år 2021-2023 prognostiseras att självfinansieringsgraden ligger kvar på cirka 67 % för tillsyn enligt miljöbalken samt på cirka 79 % för livsmedelskontrollen, trots ökade lokalkostnader och flera systembyten som kan påverka effektiviteten. Det kommer att kräva fortsatta omställnings- och anpassningskostnader för förvaltningen.

Tabellen nedan visar intäkter och kostnader per avdelning utifrån idag kända framtida förutsättningar. Härutöver händer saker på både kostnads- och intäktssidan som är svårare att förutse och uppskatta och därför inte tas med.

(Mnkr)	VB 2019	VP 2020**	Plan 2021*	Plan 2022*	Plan 2023*
<i>Intäkter</i>					
Plan och miljö	32,5	31,7	31,7	31,7	31,7
varav miljöbilsprojekten	4,6	5,4	5,4	5,4	5,4
Hälsoskydd	36,4	36,3	38,1	37,5	36,9
Livsmedelskontroll	47,1	47,7	47,7	47,7	47,7
Miljöanalys	1,4	1,5	1,5	1,5	1,5
SLB-analys	13,6	14,2	14,2	14,2	14,2
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT-projekt, MSL	1,2	1,3	1,3	1,3	1,3
Summa intäkter	132,1	132,6	134,4	133,8	133,2
<i>Kostnader</i>					
Plan och miljö	65,8	66,7	62,7	62,7	62,7
-varav miljöbilar	11,7	11,3	11,3	11,3	11,3
Hälsoskydd	41,2	43,9	45,4	44,8	44,2
Livsmedelskontroll	47,3	48,7	48,7	48,7	48,7
Miljöanalys	31,0	32,6	24,4	24,4	24,4
SLB-analys	22,0	22,1	20,1	20,1	20,1
FC, Nämnd, Verksamhetsstöd, gemensamma kostnader, IT-projekt, MSL	40,9	44,3	42,8	42,8	42,8
Summa kostnader	248,0	258,3	244,1	243,5	242,9
Netto*	115,9	125,7	109,7	109,7	109,7

* Plan 2021-2023 inkluderar inte lönekostnadsökningar och eventuella taxehöjningar.

** VP 2020 innehåller godkända budgetjusteringar om 6,0 mnkr enligt avstämningsärendet.

Staden växer vilket kan medföra ökad efterfrågan på kontrollinsatser inom livsmedels- och hälsoskyddstillsynen, där det finns ett tydligare samband med befolkningsstorleken. Detta är

svårt att prognosticera och har inte medräknats i tabellerna.

Avdelningen SLB-analys är i huvudsak en intäktsfinansierad verksamhet. Ökad andel budgetuppdrag samt budgetuppdrag i samverkan med andra förvaltningar medför dels minskade resurser till intäktsfinansierad verksamhet dels att förvaltningen inte kan ta betalt för utfört utredningsarbete. Utan kostnadsersättning får därmed SLB-analys allt svårare att nå de intäktskrav som åligger verksamheten.

Flera externt finansierade projekt avslutas och nya ansökningar är inskickade och planerade. Som tidigare nämnts ser förvaltningen att EU-projektmedel fortsatt kommer att vara viktigt del i finansiering av nämndens verksamhet.

3.1 Drift

Nämnden ser idag ett antal faktorer som kan påverka de ekonomiska förutsättningarna men omfattningen är så osäker att belopp inte tas upp i beräkningen av plan 2021-2023:

- Det finns en ökad efterfrågan på förvaltningens deltagande i bostadsplaneringen när projekten har blivit alltmer komplexa och därmed riskerar fastna i planprocessen.
- Det förväntas en ökad efterfrågan på nämndens kompetens inom klimat- och energiområdet som följd av stadens höga klimatambitioner tillika ny lagstiftning gällande klimatdeklarationer av alla nyproducerade byggnader.
- Som framgår av tabell ovan kommer extra medel att upphöra fr.o.m. 2021 för flera verksamheter vilket påverkar nämnden eftersom dessa är fleråriga verksamheter.
- Staden växer, får fler invånare och nya verksamheter tillkommer. Det resulterar i ökat antal tillsynskontroller, med medföljande ökade personalkostnader. Med ett taxsystem med hög grad av självfinansiering bör ökade intäkter balansera ökade utgifter, men ju fler verksamheter desto fler oförutsägbara händelser, t.ex. livsmedelsburna utbrott och obefogade klagomål, som inte kan debiteras.
- Digital utveckling är en viktig och högt prioriterad fråga på förvaltningen. Appen Livsmedelskollen, publiceringen av öppen data via webbportalen Miljödata och utvecklingsprojektet Luften i Stockholm (där automatiska luftkvalitetprognoser ska tas fram och tillgängliggöras via webben och en app) är bara några exempel. Men minst lika viktigt som utvecklingsarbetet av digitala tjänster är, är att det också finns ekonomiska medel för den kontinuerliga driften av dessa. Löpande förvaltning och tekniska uppgraderingar tenderar ofta att sluka stora ekonomiska resurser från den ordinarie verksamheten. I värsta fall blir konsekvensen att tjänsten då läggs ned, som t.ex. med den populära appen Upptäck Stockholm. Det är därför viktigt att det i samband med utveckling av digitala lösningar, också säkras en långsiktig budget för drift och tekniskt underhåll av dessa.
- Inom projekt- och programverksamheten sker också förändringar som kan få ekonomisk betydelse. Det finns projekt som avslutas under de kommande åren. Nämnden har skickat in ansökningar för flera nya projekt. Några projekt antas komma att förlängas.

3.2 Investeringar

Utbyte av gamla mätinstrument behöver fortsatt hållas på en hög nivå. SLB-analys anser att det är möjligt att byta ut cirka fem instrument per år inom nuvarande budget (kostnad för ett instrument varierar mellan 150 tkr – 400 tkr beroende på instrumenttyp). Den utbytestakten av äldre instrument anses hållbar.

3.3 Verksamhetsprojekt (Driftprojekt)

Miljöförvaltningen bedriver inga driftprojekt enligt stadens definition, d.v.s. projekt där kostnaderna bedöms överstiga 50 mnkr och som har en betydande påverkan på stadens ekonomi eller som berör frågor av strategisk vikt.

4 Lokalförsörjningsplan

Miljö- och hälsoskyddsnämndens lokalförsörjningsplan följer den disposition som föreskrivs i stadsledningskontorets anvisningar.

4.1 Inledning

Miljöförvaltningen delar kontorslokaler med övriga tekniska förvaltningar i Tekniska Nämndhuset på Kungsholmen, och ska enligt beslut i fullmäktige fortsätta att göra det under överskådlig tid. På grund av ombyggnationen av Tekniska nämndhuset sitter förvaltningen i dagsläget dock i evakueringslokaler i det intilliggande Separatorhuset.

4.2 Pedagogisk verksamhet

Avsnittet är inte relevant för miljö- och hälsoskyddsnämnden.

4.3 Annan kommunal verksamhet

4.3.1 Nuläge 31 januari 2020

Miljöförvaltningen flyttade i september 2018 till tillfälliga lokaler i det så kallade Separatorhuset (Klamparen 8). Här kommer förvaltningen att husera till våren 2022 då återflytt till nyrenoverade lokaler i Tekniska Nämndhuset planeras ske.

4.3.2 Lokalbehov för annan kommunal verksamhet

Nämndens lokalbehov är relativt statiskt. Behovet av administrativa lokaler påverkas främst av förändringar i omfattningen av verksamhetens uppdrag.

Planerade lokalförändringar för år 2021-2030 (första planeringsperioden)

Lokalerna i nya TN-huset kommer huvudsakligen att inredas som flexkontor, det vill säga utan personliga platser. På detta sätt kan lokalerna lättare möta förändringar i personalstyrkan, och det finns även en större flexibilitet att dela på ytor mellan förvaltningarna i TN-huset. Inga förändringarna är därför planerade under planeringsperioden.

Planerade lokalförändringar för åren 2031-2040 (andra planeringsperioden)

Inga förändringarna är planerade under planeringsperioden.

4.4 Övrigt

4.4.1 Bedömd hyreskostnadsutveckling

Lokalkostnaden för förvaltningen är cirka 11,5 mnkr per år (kallhyra). Utöver detta tillkommer en kostnad för flytt och evakuering, som fördelas mellan de inblandade förvaltningarna i TN-husprojektet. Den uppgår till cirka 3,2 mkr per år under perioden 2019-2023.

Hyresnivåerna för nya TN-huset är inte definitivt fastställda än, men i genomförandebeslutet för projektet angavs att det för miljöförvaltningens del skulle innebära en höjning med cirka 5 mnkr/år jämfört med 2020 års nivå. Den nya hyran blir då 19,6 mnkr/år från och med 2023.

Till det kommer kostnad för gemensamma servicetjänster (reception, lokal IT, vaktmästeri etc.) på cirka 1,9 mnkr/år.

4.4.2 Samverkan

Miljöförvaltningen delar kontorslokaler med övriga tekniska förvaltningar i Tekniska nämndhuset, vilket bland annat innebär att gemensamma kostnader för städning, reception, mötesrum m.m. delas mellan förvaltningarna. Som tidigare nämnt sitter förvaltningen dock just nu i evakueringslokaler i det intilliggande Separatorhuset. I ombyggnadsprojektet för nya TN-huset sker en nära samverkan mellan förvaltningarna för att få till stånd de mest ändamålsenliga och kostnadseffektiva lokalerna.

4.4.3 Lokaler vars hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år

Samtliga miljöförvaltningens hyresavtal är uppsägningsbara inom tre år. Det bör dock framhållas att kommunfullmäktige beslutat att miljöförvaltningen fortsatt ska vara lokaliserad i Tekniska nämndhuset.